

Ks. STANISŁAW ŁACH

SENS WYRAZU SZÍLO(H) W RDZ 49, 10

W czterdziestym dziewiątym rozdziale księgi Rodzaju znajduje się obraz szczególnej piękności i niezwykłego znaczenia. Autor przedstawia umierającego i żegnającego się Jakuba ze swymi dwunastoma synami. Według przekonań ludowych, do których być może chciał nawiązać autor tego rozdziału, człowiek umierający posiada wzrok duszy bystrzejszy od zwyczajnego człowieka i widzi to, czego kto inny dostrzec nie jest zdolny. I Jakub spoglądając po raz ostatni na swych synów miał dostrzec ich przyszłe losy. Ujął zaś autor biblijny tę przedśmiertną wizję Jakuba w poetycki poemat, który stanowi epilog historii patriarchów, a prolog historii Sędziów¹. Jednym ze swych synów zapowiedział Jakub miejsca ich zamieszkania w Kanaanie (Zabulon, Issachar), drugim czekające ich walki (Dan, Gad, Benjamin), innym szczęście i pomyślność (Aser), oraz wolność (Neftali), innym wreszcie rolę przedmurza całego narodu wybranego przed napaściami wrogów. Najpiękniejsze słowa skierował Jakub do Judy, zwiastując sławę jego potomkom, ich zwycięstwo nad swymi nieprzyjaciółmi i supremację nad innymi plemionami izraelskimi (w. 8). Potęgę potomków Judy porównuje Jakub (w. 9) do potęgi lwa, który niezwyciężony jest i w zdobywaniu, i zachowaniu zdobyczy. Będzie tedy Juda zwycięski w wojnie, a w czasie pokoju bezpieczny. Juda posiadać będzie i władzę królewską, usymbolizowaną w berle (*szebet*) i władzę sędziowską, usymbolizowaną w lasce (*mehōqēq*) rozjemcy, rozstrzygającego spory i waśnie. Władza ta trwać będzie, „dopóki (*'ad*) nie przyjdzie Szilo(h), któremu należy się posłuch od wszystkich narodów“ (w. 10c.d.).

¹ Por. J. Obersteiner, *Die Christusbotschaft des Alten Testaments*, Wien 1947, s. 43.

Z późniejszej literatury biblijnej wiemy, że Juda od samych początków był najpotężniejszym pokoleniem. Według Lb 2, 4 najbardziej rozrosło się to pokolenie. W czasie podróży po pustyni pokolenie Judy otwierało pochód (Lb 10, 14), w czasie postojów znów rozbijało swoje namioty naprzeciw przybytku świętego Jahwe (Lb 2, 3; 3, 8). W okresie Sędziów pokolenie Judy walczy zwycięsko z Kananejczykami (1, 2—13. 17—19; 5, 9—11; 20. 8). Z tego pokolenia wyszedł Dawid, którego chwałą rozbrzmiewają księgi biblijne. Za czasów tego króla pokolenie Judy rozciągało swoją władzę z Hebronu i na inne pokolenia izraelskie, a równocześnie podbiło wiele sąsiednich narodów.

Wśród uczonych panuje dziś na ogół zgoda, że powstanie utworu o błogosławieństwie Jakuba należy umieścić w czasach przed-Dawidowych², gdyż utwór ten przy błogosławieństwie Lewiego milczy o przywilejach lewitów, danych im przez Dawida, a przy błogosławieństwie Beniamina nie czyni najmniejszej aluzji do pierwszego króla Saula, który wyszedł z tego pokolenia. Nie ma jednak wśród uczonych zgody w tym, czy błogosławieństwo Judy dotyczyło jedynie Dawida (1), czy także i Mesjasza (2). Odpowiedź na to pytanie zależy od tego, jak się tłumaczy istny *crux exegetarum* wyrażenie *Szîlo(h)* w Rdz 49, 10. Panuje też rozbieżność (3) w bliższym określeniu tego, co ta zapowiedź głosiła o tajemniczym *Szîlo(h)*.

1. Za całkowitą eliminacją mesjańskiego charakteru w zapowiedzi Jakuba o Judzie wypowiedzieli się ostatnio dwaj krytycy J. Lindblom i O. Eissfeldt⁴, ale nieco różnym sposobem. Obaj ci krytycy w tym są zgodni, że utożsamiają *Szîlo(h)* z Rdz 49, 10 z Silo (hebr. *Szîlo(h)*)⁵. Położenia tego miasta dopatrują się

² P. Heinisch, *Christus, Der Erlöser im Alten Testament*, Wien 1955, s. 77.

³ *The Political Background of the Shiloh Oracle, Congress Volume Copenhagen 1953*, W: *Supplements to Vetus Testament*, Leiden 1953, s. 785—87.

⁴ *Shilo and Jerusalem*, W: *Supplements to Vetus Testamentum*, Leiden 1956, s. 138—146.

⁵ A. Dilmann, *Die Genesis*, Leipzig 1892, s. 457, wylicza 14 autorów, którzy przyjmują tę opinię. W XX wieku opowiedział się za nią przed cytowanymi (urw. 3 i 4) poprzednio autorami także S. Lönnberg, *Die „Silo“ — Verse in Gen 49*, „Archiv für Religionswissenschaft“, 27 (1929) 369—84; B. Jakob, *Das erste Buch der Tora*, Berlin 1934, s. 907; W. A. Wordsworth, *Until Shilo come (Gen 49, 10)*, „The Expository Times“, 49 (1937—1938) 142—143.

archeolodzy już to za krzyżowcami w dzisiejszym Nebi Samvil, już to w ruinach w Hirbet Seilun, gdzie pracował duński archeolog H. Kjaer, a potem H. Vincent i W. Albright⁶. J. Lindblom zalicza błogosławieństwa Jakuba do tzw. poezji szczepowej, jak i błogosławieństwo Mojżesza (Pwt 33), czy Pieśń Debory (Sdz 5). W poezji tej rozróżnia pierwotną formę, tzw. epigramatyczną i proroczą. Poezja epigramatyczna w formie krótkiej a lapidarnej charakteryzuje pokolenia przy pomocy etymologii ich nazw i przy pomocy ich miejsc zamieszkania. Poezja prorocza zawiera błogosławieństwa lub przekleństwa, pochwały, czy nagany szczepów, wkładając je w usta praojców tych szczepów. Błogosławieństwo Jakuba jest rzekomo poezją szczepową, ujętą w formę mieszaną.

W błogosławieństwie jednak Judy przez Jakuba wyróżnia Lindblom stary epigram, gdzie Juda był porównany do szczenięcia lwa wracającego z bogatą zdobyczą do swej kryjówki. Również zalicza tu końcową serię figur, symbolizujących urodzajność ziemi pokolenia Judy. Poza tą starą epigramatyczną częścią wyróżnia Lindblom proroczą część w błogosławieństwie Judy, gdzie jest powiedziane, że pokolenie Judy posiadające króla Dawida osiągnie szczyt swych wpływów, gdy Dawid dojdzie do Silo. Miała zaś ta wypowiedź o Judzie powstać podczas sprawowania przez Dawida rządów królewskich w Hebronie nad pokoleniem Judy przez siedem lat i sześć miesięcy. Sens jej byłby taki, że Dawid wybrany przez swe pokolenie na króla rozszerzy swe panowanie i na północne pokolenia zagrożone przez Filistynów, a skupiające się około dawnego sanktuarium Silo. Mieli zaś tę wypowiedź ułożyć o Judzie prorocy i widzący, skupiający się koło Dawida, wśród których był Gad i Natan, aby mu zyskać plemiona północne.

Eissfeldt⁷ modyfikuje interpretację Lindbloma o tyle, że przenosi czas ułożenia wypowiedzi o Judzie i jego przyjsciu do Silo na czasy Sędziów, gdyż wtedy Silo mogło mieć znaczenie reprezentowania północnych pokoleń, a nie w okresie Dawida, gdyż wtedy było ono już w ruinie od kilkudziesięciu lat.

⁶ O. Eissfeldt, l. c., s. 147. Por. *Palestine Exploration Fund. Quarterly Statement* 1927, s. 202 ns. 1931, s. 71 ns; H. Kjaer, *I det Heilige Land, De danske Udgraoninger i Shilo*, Köbenhavn 1931.

⁷ L. c., s. 145.

Mimo tej modyfikacji nie można przyjąć tej interpretacji. Pomijając bowiem różnice ortograficzne między *Szilo(h)* z Rdz 49, 10 (hebr. *Sz-j-l-h*) a miastem Silo (hebr. *Sz-l-h*), nie można dopatrzeć się podstawy, aby miasto Silo miało być symbolem i reprezentatywną nazwą pokoleń północnych. Nie było takim symbolem ani w okresie Dawida, ani też w okresie Sędziów. Czasy bowiem Sędziów, to czasy indywidualizmu poszczególnych pokoleń, znacznie większego, niż to było nawet w czasach Dawida. Pokolenia izraelskie są niezależne i dbają jedynie o swoje interesy szczepowe.

Nie można też zgodzić się na wyróżnienie w zapowiedzi Jakuba o Judzie elementów starych i młodych. Zapowiedź ta, jak zresztą i całe błogosławieństwa Jakuba, cieszy się doskonałą jednością⁸. Świadczy o tym paralelizm i wzajemne pomieszanie ze sobą poszczególnych wierszy. Wiersze te coraz bardziej rozszerzają myśl naczelnej zapowiedzi o chwale pokolenia Judy, na którą już wskazuje jego nazwa. Później jest mowa o czci Judy wśród swego plemienia, potem wśród nieprzyjaciół i innych pokoleń (zob. w. 8c: synowie ojca twojego). Potem panowanie Judy jest porównane do panowania lwa (w. 9) i zawiera zapowiedź, że to panowanie trwać będzie do przyjścia *Szilo(h)*. Wtedy to panowanie uznają narody (*'ammim*), co nie może oznaczać szczepów północnych, gdyż o nich była już mowa w w. 8.

Można tedy przyjąć, że autor błogosławieństwa Jakuba (Rdz 49, 1—33) żył prawdopodobnie w okresie życia Dawida, ale przez *Szilo(h)* rozumiał jakąś osobę, której Dawid był tylko poprzednikiem. Osoba ta musiała być dla Dawida bliska i pochodząca również z pokolenia Judy, gdyż w przeciwnym razie nie można by zapowiedzi o Judzie nazwać pochwałą, ale raczej naganą. Wyrażenie hebrajskie *'ad ki*, tj. „dopóki“, nie oznacza końca jakiegoś stanu, ale jedynie jego uwznioślenie. Z nadejściem *Szilo(h)* nie skończy się panowanie Dawida w pokoleniu Judy, ale jedynie nastąpi rozwinięcie tego panowania i jego pogłębienie.

Można tu przytoczyć wiele przykładów. I tak o Izaaku mówi autor biblijny, że stawał się bogaty, aż stał się w końcu bardzo

⁸ M. J. Lagrange, *La prophétie de Jacob. Gen XLIX, 1—28*, „Revue Biblique“, 2 (1908) 55.

bogaty (Rdz 26, 13). Jahwe obiecuje Jakubowi podczas jego podróży do Labana: „Oto ja będę z tobą i będę strzegł wszędzie... aż nie uczynię tego, co ci przyrzekłem“ (Rdz 28, 15). Bóg tedy przyrzekł patriarsze czuwać nad nim przez cały czas jego pobytu w Haran, a w końcu sprowadzić go do Kanaan. O gromadzeniu zboża przez Józefa w latach urodzaju w Egipcie tak mówi autor: „Józef nagromadził tyle zboża ile jest piasku w morzu, aż przestaną je zliczać, gdyż było go bez liczby“ (Rdz 41, 49).

I tu tedy po partykule 'ad następuje opis niezwykłego rozkwitu tego, co było poprzednio. Do Mesjasza mówi Jahwe: „Siaźdź po mojej prawicy, aż uczynię nieprzyjaciół podnóżkiem nóg twoich“ (Ps 110, 17). Chwała Mesjasza siedzącego po prawicy Bożej osiągnie swój kulminacyjny szczyt, gdy zostaną upokorzeni jego nieprzyjaciele. Mamy też użycie partykuły 'ad w tym samym znaczeniu po zdaniach wyrażających zaprzeczenie. W Ps 112, 8 tak śpiewa psalmista o człowieku bojącym się Boga: „Sprawiedliwy nie boi się, aż ujrzy pokonanych swoich nieprzyjaciół“. W historii dzieciństwa Pana Jezusa jest wzmianka, że Józef nie poznał swej małżonki Maryi, „aż porodziła ona swego pierworodnego syna“ (Mt 1, 25), co ma ten sam sens, jak wzmianka o Michol, córce Saula, „że nie miała ona dziecięcia, aż do dnia swej śmierci“ (2Sm 6, 23). Maryja pozostała dziewicą i po narodzeniu Pana Jezusa, jak Michol nie miała dziecięcia i po swej śmierci. W świetle przytoczonych i innych jeszcze przykładów⁹ okazuje się, że zapowiedź Jakuba o panowaniu Judy „aż przyjdzie Szilo(h)“ oznacza specjalny rozkwit królowania Judy w okresie przyjscia Szilo(h). Wtedy to narodowe władztwo Judy, rządzące sprzymierzonymi plemionami izraelskimi i niektórymi sąsiednimi narodami, przemieni się we władztwo światowe, które obejmie wszystkie narody. Szilo(h) oznacza tedy, jak wynika z dotychczasowych rozważań, nie miasto Silo, ale jakiegoś potomka Dawida, który ma przewyższyć niezwykle swą chwałą i władzą chwałę i władzę Dawida.

2. Aczkolwiek komentatorowie na ogół przez wyraz Szilo(h) rozumieją przyszłego potomka Dawida, który rozszerzy swe pa-

⁹ Lb 11, 20; Sdz 4, 24; 2Sm 23, 10; 3Krl 17, 17; 4Krl 17, 40; Ez 24, 21. Ez 24, 21.

nowanie na cały świat, to jednak wciąż są niezgodni w bliższym wyjaśnieniu znaczenia wyrazu *Szilo(h)*. Nie jest naszym celem dawać przegląd bogatej literatury dotyczącej wyjaśnienia tajemniczego wyrazu *Szilo(h)*, ale ograniczmy się do wyjaśnień przyjmowanych przez współczesnych komentatorów.

Na trzecim seminarium biblistów polskich w Gnieźnie odbytym w dniach 5—7 września 1960 r. ks. J. Kaznowski w swym referacie pt. „Geneza starotestamentowej biografii Chrystusa” opowiedział się za E. Königiem¹⁰, który brał wyrażenie *Szilo(h)* za rzeczownik typu *qîtol*, wywodzący się od słowa *szālāh* — być spokojnym, który miał oznaczać pokój. Interpretacja ta bardzo osłabia mesjański charakter wypowiedzi Jakuba o Judzie. Ponadto nie harmonizuje z kontekstem, gdyż cała wypowiedź Jakuba o Judzie mówi o władzy Judy, która z nadejściem *Szilo(h)* wzrośnie do zenitu i stanie się źródłem niezwykłego dobrobytu.

Imponująca większość uczonych, jak o tym pisze w 1956 r. J. Coppens¹¹ tłumaczy *Szilo(h)* przez „książę”, dopatrując się w tym wyrazie odpowiednika do akkadyjskiego wyrazu *szilu*, czy *szelu*, oznaczającego rządcę, księcia, króla. Niektórzy uczeni¹² przyjmujący tę interpretację poprawiają lekcję tekstu hebrajskiego *Sz-j-l-h* na *m-sz-l-h* (czytając: *mōszeloh*). Dokładniejsze jednak poszukiwania w literaturze akkadyjskiej stwierdziły, jak zaznacza W. L. Moran¹³, iż wyrażenie *szilu* nie istnieje w tej

¹⁰ *Die messianischen Weissagungen des Alten Testaments*, Stuttgart 1925, s. 98.

¹¹ *La bénédiction de Jacob. Son cadre historique à la lumière des parallèles ougaritiques*, W: *Supplements to Vetus Testamentum IV*, Leiden 1956, s. 97—115.

¹² Por. W. Schröder, *Genesis 49, 10; Versuch einer Erklärung*, „Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft”, 29 (1909) 186, 197; K. Marti, *Nachwort des Herausgebers*, tamże 197—198; E. Sellin, *Die Schiloh — Weissagung*, W: *Festschrift Zahn*, Leipzig 1908, s. 369—390; J. Halevy, *Silo*, „Journal asiatique”, 1910, 383—84; H. Kornfeld, *Gen 49, 10*, „Biblische Zeitschrift”, 8 (1910) 130—132; G. C. Aalders, *De Silo — profetie*, „Geref. Theol. Tijdschr.”, 15 (1914) 341—355; R. Eisler, *The Babylonian Word shilu (ruler) in Gen 49, 10*, „The Expository Times”, 69 (1929) 477; Tenze: *Akkadisch šilu „Gebiter”*, „Monatschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judentums”, 69 (1929) 44—446; F. Nötischer, *Gen 49, 10: šiloh — akk. šelu*, „Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft”, 47 (1929) 323—25; Tenze: *Zu ZAW 47, 323 ss*, „Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft”, 48 (1930) 80; S. Morwinckel, *Le That Comes*, Oxford 1956, s. 13.

¹³ W. L. Moran, *Gen 49, 10 qand its use in Ez 21, 32*, „Biblica”, 39 (1958) 405—425.

literaturze na oznaczenie króla, księcia, władcy. Tenże Moran daje rozwiązanie inne, polegające na innym podziale wyrażenia biblijnego *Sz-j-l-h*, tj. *Szîloh*, a mianowicie na *sz-j-* i na *l-h* oraz na innej wokalizacji, która w rezultacie daje dwa wyrazy *szaj loh*, tj. danina dla niego. B. Vawter¹⁴, omawiając ugaryckie elementy w całym błogosławieństwie Jakuba, stwierdził również istnienie w tekstach z Ugarit wyrażenia *szaj* w znaczeniu dar, ofiara. Byłaby tu zatem zapowiedź, że nie będzie odjęta władza od Judy, aż królowi z tego pokolenia „przynosić będą dary różne narody“, jak to później zapowiadać będzie o świątyni Zorobabela prorok Aggeusz (2, 7).

Tego jednak rodzaju interpretacja ma duże trudności. Najpierw wyrażenie *szaj*, przychodzące w innych tekstach biblijnych, łączy się zawsze ze słowem *jûbal* (Iz 18, 7), względnie *jabîlû* (Ps 68, 30; 76, 12), tj. przyniosą, a tymczasem w Rdz 49, 10 mielibyśmy użyte inne słowo, a mianowicie *jābō'*, tj. przyjdzie. Nie chodzi tu zatem o przyniesienie darów, ale o przyjęcie jakiejś osoby, określonej przez autora biblijnego wyrazem tajemniczym *Szîlo(h)*. Ponadto interpretacja taka zakłócałaby logiczne następstwo myśli w Rdz 49, 10. Mieliśmy w Rdz 49, 10c mowę o składaniu darów, a w dalszym ciągu tego wiersza (10d) o posłuchu¹⁵ (*jiqqeta(h)*), jaki mieć będzie król z pokolenia Judy u wszystkich narodów ziemi. Raczej przecież porządek winien być odwrotny.

Niektórzy¹⁶ usiłowali wyjaśnić tajemnicze wyrażenie *Szîlo(h)* przez zmianę brzmienia tego wyrażenia na *Sze'elah*, tj. prośba, a raczej wysłuchanie prośby, względnie na *Sze'ilo(h)*, tj. uproszony przezeń. Słowo to miało być symboliczną nazwą nadaną Mesjaszowi przez wzgląd na analogiczne imię trzeciego syna Judy, Sela. Celem uzasadnienia tej interpretacji powoływano się nawet na kabalistyczną gematrię, że wartość liczbowa wyrażenia Mesjasz (358) jest identyczna z wartością liczbową biblijnych spółgłosek *jābō'* *Szîlo(h)* (tj. 358).

¹⁴ *The Canaanite Background of Gen 49*, „The Catholic Biblical Quarterly“, 17 (1955) 1—18.

¹⁵ Zob. przekład A. Klawa, *Błogosławieństwo umierającego Jakuba*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny“, 6 (1953) 2.

¹⁶ Zob. P. Heinisch, op. cit., s. 72—73.

Najpopularniejszą, a równocześnie najprawdopodobniejszą interpretacją współcześnie jest opinia tych komentatorów¹⁷, którzy uważają za lekcję autentyczną nie *Szilo(h)*, ale *Szellô*, jaką przechowało 40 rękopisów hebrajskich i Pięcioksiąg Samarytański, widząc w niej zbitkę z trzech wyrazów, tj. *sze*, równoznacznego z wyrazem *'aszer* — który, przyimka *le* — na określenie trzeciego przypadku oraz z sufiksu *ô* — na trzecią osobę rodzaju męskiego liczby pojedynczej. Oznaczałoby tedy to tajemnicze wyrażenie *Szilo(h)* tego, do którego należy (domyślne) berło i laska królewska, względnie to, co zostało dlań zastrzeżone. Należy tu nadmienić, że analogiczny skrót *sze* na oznaczenie zaimka względnego występuje w jednym z najstarszych poematów biblijnych, do jakich należy Pieśń Debory (Sdz 5, 7). Interpretacja ta, uwypuklająca mesjański charakter wyrażenia *Szilo(h)*, odpowiada biblijnemu użyciu przyimka *'ad*, który, jak widzieliśmy, wyraża zainaugurowanie nowego okresu w jakiejś czynności. Przyjście zaś Mesjasza z pokolenia Judy (Mt 1, 3) stanowi faktycznie nowy okres w świetności tego pokolenia i dalszą fazę tego, co zapoczątkował Dawid, a co kontynuowali jego następcy. Interpretacji tej odpowiadają inne proroctwa biblijne z tego okresu, jak proroctwo Balaama o Mesjaszu, jako o gwieździe Jakuba (Lb 24, 17), czy proroctwo Natana, zwiastujące Dawidowi stałą pomoc Bożą dla królewskiego domu Dawida z pokolenia Judy¹⁸. Do tej interpretacji czyni aluzję prorok Ezechiel (21, 32), wybiegając w niewoli babilońskiej do tej pocieszającej zapowiedzi „aż przyjdzie ten, który ma do tego prawo i dam mu je“, tj. królestwo, które niedawno zostało zniszczone przez Nabuchodonozora. Do tej interpretacji czyni jeszcze wyraźniejsze aluzje św. Jęan w swej Apokalipsie, nazywając Chrystusa z Nazaretu „lwem z pokolenia Judy“ (5, 5). Taką dalej

¹⁷ O. Procksch, *Das Buch Genesis*, Leipzig 1913, s. 263; A. Vaccari, *La Sacra Bibbia*, Firenze 1943, s. 73; K. Smyth, *The Prophecy concernig Juda*, „Catholic Biblical Quarterly“, 7 (1945) 290—305; J. Chaîne, *Le livre de la Genèse*, Paris 1948, s. 435; H. Junker, *Das Buch Genesis*, Würzburg 1952, s. 140; A. Clamer, *Genèse*, Paris 1953, s. 212; H. Cazelles, *La Torah ou Pentateuque*, W: A. Robert — A. Feuillet, *Introduction à la Bible*, Paris 1957, s. 345.

¹⁸ Por. H. Schultze, *Die Grossreichsidee Dawids, wie sie sich im Werk des Jahwisten spiegelt*, „Theologische Literaturzeitung“, 5 (1957) 752.

interpretację wyrażenia *Szilo(h)* przyjmują liczne rękopisy LXX, koptyjski przekład (bohairycki) i wielu Ojców Kościoła, tłumacząc *Szilo(h)*; „któremu się (berło) należy“, co zakłada lekcję *Szello(h)*. Ta też idea leży u podstaw przekładu greckiego Symmachu, mającego „którego jest“, czy Wulgaty, tłumaczącej *Szilo(h)* przez *qui mittendus est*, biorącej jedynie błędnie ostatnią literę *he* za literę *het*. A dalej, ta interpretacja przebija ze starożydowskich parafraz, które *Szilo(h)* rozumiały o Mesjaszu. W Targumie Onkelosa czytamy „aż przyjdzie Mesjasz, do którego należy królestwo i któremu poddadzą się wreszcie wszystkie królestwa ziemi“. Nieco odmienną parafrazę, ale tylko w słowach, a nie w samej rzeczy daje Pseudo-Jonatan „aż do czasu, gdy przyjdzie król Mesjasz najmłodszy z jego synów i któremu poddadzą się wszystkie narody“. Podobnie Talmud widzi w *Szilo(h)* Mesjasza (Sanh 98b)¹⁹.

Na mesjański w końcu charakter wyrażenia *Szilo(h)* wskazują wiersze 11 i 12, zaczynające się od imiesłowu, przez co autor biblijny chciał zaznaczyć, iż treść tych wierszy dotyczy *Szilo(h)*, a nie Judy²⁰. W wierszach tych jest przedstawiony *Szilo(h)* — na wzór innych tekstów mesjańskich — jako król pokorny, gdyż będzie jeździł na osiołku (por. Zach 9, 9). Król ten zaprowadzi na ziemi niezwykły dobrobyt, co ilustruje autor biblijny dwoma obrazami: przywiązywać on będzie do winnego szczepu swego osiołka i prac będzie swe szaty w winie, gdyż winne szczepy w czasach nadejścia *Szilo(h)* rozrodzą się na ziemi niezwykle bujnie i przynosić będą wielkie plony. O tej urodzajności w czasach mesjańskich piszą i inni prorocy (Am 9, 13; Jl 4, 18).

Jeśli zaś *Szilo(h)* z Rdz 49, 10 jest Mesjaszem, który miał być kontynuatorem królów z rodu Dawida, to wyłania się trudność egzegetyczna, jak można uważać tego *Szilo(h)* za takiego kontynuatora dynastii Dawida, która w 587 roku przed narodzeniem Chrystusa utraciła swą władzę w Izraelu. Egzegeci jednomyślnie usiłują wyjaśnić tę trudność tym, że aczkolwiek w 587 przed Chr.

¹⁹ Por. P. Heinisch, op. cit., s. 73; Zob. też W. L. Moran, l. c., s. 414, gdzie znajdują się tablice z przekładem Rdz 49, 10 w LXX, Akwili, Symmachu, Targumie Onoklesa, Pseudo Jonatana, Pesitto.

²⁰ H. Gunkel, *Genesis*, Göttingen 1913³, s. 482; P. Heinisch, *Das Buch Genesis*, Bonn 1930, s. 414.

zburzono stolicę państwa Dawidowego Jerozolimę, a ostatniego jej króla Sedecjasza uprowadzono do niewoli babilońskiej, to jednak faktycznie nie ustała władza Judy. Żydzi bowiem w niewoli babilońskiej mieli swe własne sądy, a w r. 538 po upadku imperium babilońskiego Cyrus, król perski zezwolił Żydom wrócić do Jerozolimy, a kierownikiem tych repatriantów uczynił Zorobabela z królewskiej rodziny Dawida. Tu w Judei ci repatrianci tworzyli nowe państewko, w którym potomkowie Judy stanowili poczesną część ludności, nadając mu nawet swą nazwę Juda. Państewko to rozwijało się za czasów perskich, jak o tym świadczą księgi biblijne Ezdrasza i Nehemiasza i nie upadło mimo krwawych prześladowań Seleucydów, co nam przedstawiają Księgi Machabejskie. Dopiero w 39 r. przed Chr. berło Judy zostało odjęte od Judy, gdy nad Judeą objął rządy Idumejczyk, Heród Wielki.

Aczkolwiek nie odmawiamy podstaw tej opinii²¹, to jednak utrzymujemy, że i faktycznie władza Judy nad pokoleniami izraelskimi skończyła się w 587 r., gdyż wówczas przestało istnieć niezależne państwo. Ten fakt jednak nie jest istotny w zapowiedzi Jakuba o Judzie. W zapowiedziach bowiem proroczych pisarze zwykli zdarzenia oddzielone od siebie czasowo tak przedstawić, jakby nie było między nimi żadnej przerwy czasowej. Pisarz widzi w jednym obrazie wspaniałe panowanie Dawida i jego dynastii, oraz jeszcze wspanialsze panowanie Mesjasza z rodu Dawida, a nie widzi czasu, jaki będzie oddzielał te dwa fakty. Tak też i Ewangelisci opisujący zapowiedź Chrystusa o zburzeniu Jerozolimy i o końcu świata przedstawiają te dwa fakty tak, jakby miały one nastąpić jeden po drugim. Autorowie biblijni zamierzali głównie przedstawić treść samych faktów, a nie czas tych faktów.

3. Mimo niemal powszechnie dziś przyjmowanego sensu mesjanistycznego zawartego w wyrazie *Szilo(h)*, to jednak niektórzy egzegeci sądzili, iż wyraz ten oznacza jedynie Mesjasza eschatologicznego, który jako drugi Dawid ma przyjść dopiero na ziemię przy końcu świata²². Idea takiego króla miała powstać

²¹ H. Zschokke — J. Döllner, *Historia sacra Veteris Testamenti*, Vindobonae 1920, s. 72.

w Izraelu samorzutnie, w sposób całkiem naturalny. Jak pierwszy Dawid miał wykorzystać tendencje centralistyczne w Izraelu i stworzyć silne państwo, rozciągające swój wpływ i na ościenne narody, tak też i drugi Dawid na końcu świata zjawi się i wykorzysta tendencje centralistyczne utworzy wielkie państwo, obejmujące wszystkie narody. Te apriorystyczne koncepcje należy odrzucić, gdyż nie mają podstaw w tekście biblijnym. Tekst ten, jak widzieliśmy, mówi jedynie o przyjściu Mesjasza, o jego potędze i dobroci dla wszystkich. Mesjasz ten z pokolenia Judy założy królestwo, które zapewni wszystkim ludziom szczęście i pokój.

Gdy się proroctwo o *Szilo(h)* z Rdz 49, 10 rozważy na tle wcześniejszych proroctw księgi Rodzaju, to się ujawni jeszcze lepiej sens i znaczenie tego proroctwa. W Rdz 3, 15 mieściła się zapowiedź zbawienia duchowego, a z Rdz 49, 10 można poznać, iż to zbawienie duchowe dokonywać się będzie przez przynależność do królestwa mesjańskiego założonego przez *Szilo(h)*. W Rdz 3, 15 było zapowiedziane, że ludzie dobrej woli przez potomstwo niewiasty odniosą zwycięstwo nad kusicielem i odzyskają z powrotem utraconą łaskę, zaś w Rdz 12, 3; 18, 19; 22, 18; 26, 5 i 28, 14 było dodane, iż potomek niewiasty będzie potomkiem Abrahama, zaś w Rdz 49, 10 przez zapowiedź o *Szilo(h)* jest podane, że przyszły Zbawca świata będzie pochodził z pokolenia Judy i z królewskiej rodziny Dawida.

Proroctwo o *Szilo(h)* jest nie tylko jednym z najważniejszych proroctw mesjańskich Pięcioksięgu, ale równocześnie należy do proroctw, których następne proroctwa w czasach królewskich są jedynie dokładniejszym wyjaśnieniem (Por. Iz 9, 1—6; 11, 1—9; 16, 5; Jr 23, 5—6; 30, 9; Ez 34, 23—24; 37, 14—20).

LE SENS DU MOT SZILO(H) DANS GEN. 49,10

L'explication du sens mystérieux du mot *Šilo(h)*, Gen., 49, 10, soulève une fois de plus de vives discussions (Lindblom, Eissfeldt, Coppens, Moran). L'auteur s'oppose à ce qu'on identifie le mot *Šilo(h)* avec le nom de la ville de Silo (hébr. *Šilo(h)*) et avec le terme akkadien *šelu* — prince; il se

²² O. Procksch, *Das Buch Genesis*, Leipzig 1913, s. 269; H. Gunkel, *Das Buch Genesis*, Göttingen 1920⁵, s. 269.

prononce pour l'interprétation selon laquelle *Šilo(h)* est un amalgame (*še + l + ô*, „à qui appartient”). Il justifie cette interprétation par *Éz.*, 21, 10, par des traductions et par le contexte. L'établissement et l'appréciation du contenu messianique du terme en cause constituent la conclusion de l'article.